

**ФУНКЦІЇ ПАРЛАМЕНТУ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Корнієнко П.С., к.ю.н., доцент, заступник проректора по науково-педагогічній роботі з філіями Національної академії статистики, обліку та аудиту

Відповідно до ст. 3 Конституції України, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

У кожній демократичній державі права і свободи людини і громадянина забезпечуються за допомогою системи відповідних державних гарантій.

Систему вітчизняних організаційно-правових гарантій прав людини і громадянина становлять Українська держава, Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Президент України, Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади; Конституційний Суд України; суди загальної юрисдикції; органи прокуратури; адвокатура; органи нотаріату; органи та посадові особи місцевого самоврядування; політичні партії та громадські організації; міжнародні організації тощо.

Основним та загальним організаційним гарантом конституційних прав людини і громадянина є Українська держава в цілому. Спільність інтересів держави та людини і громадянина, подальше підвищення їхньої соціальної активності у процесі будівництва громадянського суспільства та демократичної, соціальної, правової держави, знаходять свій вияв у широкому колі демократичних прав та свобод.

Відповідно до Основного Закону України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову; органи державної влади, зокрема законодавчої, здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (стаття 6, частина друга статті 19).

Відповідно до статті 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Таким чином якісне здійснення державою законодавчої функції є неодмінною передумовою реальної дії верховенства права. Стаття 75 Конституції закріплює, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України.

Як загальнодержавний орган, що легітимується народом України, парламент покликаний відігравати роль форуму, де гласно, публічно, відкрито обговорюються важливі питання суспільного та державного життя, здійснюється контроль за діяльністю органів виконавчої влади, щоб гарантувати належне управління країною, не допустити свавілля виконавчих структур, ігнорування ними інтересів та потреб народу.

Про наявність у Верховної Ради України безпосередніх функцій у правозахисній сфері свідчать повноваження, що наведені нижче. Як відомо та передбачено ст. 92 Конституції, виключно законами України визначаються: права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства; права корінних народів і національних меншин; основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, культури і охорони здоров'я; екологічної безпеки; судостроїт, судочинства, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дзнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основи організації та

діяльності адвокатури; засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Законом України оголошується амністія.

До тих повноважень, що безпосередньо мають стосунок до правозахисної діяльності, поряд з іншими, відповідно до ст. 85 Конституції, можна віднести: внесення змін до Конституції України в межах і порядку, передбачених розділом XIII цієї Конституції; призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні; затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України; надання згоди на призначення Президентом України на посаду Генерального прокурора України; висловлення недовіри Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади; призначення третини складу Конституційного Суду України; обрання суддів безстроково.

Стаття 101 Конституції закріплює положення про те, що парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Включення вказаних норм, що передбачають основні правові механізми захисту прав і свобод людини до Основного Закону України, свідчать про конституційне значення діяльності Уповноваженого як органу захисту та контролю за дотриманням прав і свобод людини в Україні. Цей інститут займає особливе місце серед механізмів захисту прав і законних інтересів громадян від свавілля органів державної влади та зловживання владою з боку чиновників.

Крім того, відповідно до Конституції, до повноважень Верховної Ради України належить надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України, значна частина яких стосуються питань правового захисту людини і громадянина.

Слід наголосити, що Верховна Рада України, як і уся система організаційно-правових гарантій прав і свобод людини та громадянина, стане дієвою лише тоді, коли у суспільстві перемаже новий погляд на людину, буде визначена дійсна, а не декларована цінність прав і свобод людини. Без цих засад будь-які зміни в суспільстві і державі неможливі.

Отже, створення відповідних правових умов, адекватної нормативно-правової бази для існування і розвитку вільного громадянина є першочерговим напрямом державної політики.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Мозоль Н.І., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри загальноправових дисциплін
ННІПН НАВС

На сучасному етапі розвитку суспільства немає більш значущої ідеї, ніж ідея забезпечення прав і свобод людини. Виключна важливість цих прав і свобод у правовій державі зумовлюється їх природністю, невід'ємністю, відповідністю людській сутності. Права людини є особливою за своєю вагомістю галуззю права, оскільки в них концентруються основні цінності людського життя – свобода, гідність, особиста автономія.

Поруч з усталеним виразом «права людини» існує не менш вживане поняття «права громадянина». Широко вживана у юридичній та політичній практиці формула «права людини і громадянина» висуває питання щодо співвідношення цих категорій прав.

З огляду на походження громадянських і політичних прав (які власне і фіксуються поняттям «права громадянина») зрозуміло, по-перше, що права громадянина не є сутнісно відмінною від прав людини категорією права. Так само й «громадянин» не є сутнісно відмінним від «людини» суб'єктом правовідносин. Громадянин – неодмінна іпостась людини як учасника політичного суспільства. Поняття громадянина фіксує те, чим з необхідністю